

ISBN: 978-625-7014-44- 1

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 254

Düşünce

Editör

Ayşe Nur Buzrul

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

İslâm Dalp

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Mart 2020
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad.
No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok
Kat: 2 34310 Haramidere -
Avcılar / İstanbul Sertifika No: 44452
Tel: 212.412 17 00

© **Kitabın orijinal adı: Restating Orientalism**

Eserin Türkiye hakkı AnatoliaLit aracılığıyla Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Şarkiyatçılığı
Yeniden Düşünmek
Modern Bilginin Eleştirisi

W A E L B . H A L L A Q

T Ü R K Ç E S İ
A H M E T D E M İ R H A N

KETEBE

Wael B. Hallaq

İslam Hukuku çalışmalarının önde gelen isimlerinden biri kabul edilen Hallaq, Columbia Üniversitesi'nde profesör. Çalışmalarını İslam Hukuku, ahlak, düşünce tarihi ve modernizm ekseninde yoğunlaştırıyor. Kitapları Japoncadan İbraniceye, Türkçeden Farsçaya pek çok dile çevrildi. *İmkânsız Devlet* kitabı 2013 yılında, Columbia Üniversitesi tarafından verilen "Seçkin Akademik Araştırma Kitabı" ödülüne layık görüldü. Kitaplarından bazıları: *Reforming Modernity: Ethics and the New Human in the Philosophy of Abdurrahman Taha* (2019) *İslam Hukukuna Giriş* (Pinar Yayınları, 2018; Cambridge University Press, 2009); *Shari'a: Theory, Practice, Transformations* (2009); *The Origins and Evolution of Islamic Law* (2005); *Was the Gate of Ijtihad Closed? The Early Essays on the History of Islamic Legal Theories* (2003)

Ahmet Demirhan

1966 doğumlu. Bir kamu kurumunda danışmanlık yapmak yanında halen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde ders veriyor. Çeşitli çevirileri yanında *Modernlik, İslamcı ve Püriten* gibi kitapları ve çağdaş filozofların din ile ilişkilerini değerlendiren derlemeleri var. Osmanlı 'kuruluş'una dair varsayımları eleştiren *Kuruluş Sarmalı'ndan Kurtulmak: Osmanlı ve Hâkimiyet Telakkileri* adlı çalışması Dergâh Yayınları'ndan çıktı. Özellikle sol edebiyat eleştirisindeki hâkim anlayışları çözümleyen *Göbeğini Kaşayan Adam'ın Psikanalizi* adlı bir çalışması ise yakında yayınlanacak.

İçindekiler

Önsöz ve Açıklamalar	7
Giriş.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

Şarkiyatçılığı Yerine Yerleştirmek.....	57
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi, İktidar ve Sömürgeci Egemenlik.....	115
Birinci Fasıll.....	115
İkinci Fasıll.....	197

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tahripkar Yazar.....	237
----------------------	-----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Epistemik Egemenlik ve Yapısal Soykırım.....	297
--	-----

BEŞİNCİ BÖLÜM

Şarkiyatçılığı Gözden Geçirmek, Özneyi Gözden Geçirmek.....	375
---	-----

Önsöz ve Açıklamalar

Bu kitabın tezleri, on yıldan fazla bir zamandır, Columbia Üniversitesi'ndeki ders önerilerimde neredeyse sabit bir hammadde haline geldiği özellikle 2009'dan beri oluşum halindeydi. Bu entelektüel talimler boyunca şu kanaate vardım: modernliğin tek bir önemli unsuru yoktur ki, şu ya da bu derecede, Şarkiyatçılık sorununun ortaya çıkardığı meselelerce dokunulmuş olmasın. Bu nedenle bu kitap, Şarkiyatçılık hakkında olduğu kadar modernlik hakkındadır; tıpkı *İmkânsız Devlet* kitabımın meşguliyetinin, devlet hakkında olduğu kadar modernlik hakkında olması gibi. Daha önemlisi, bu kitabın da göstermeye niyetlendiği gibi, şunu ileri sürüyorum: Şarkiyatçılık, bir dizi teorik ve esaslı bahsi örtülü olarak kullanılır; bu bahisler, ister tarihsel olsun isterse de başka türlü, sözde bir "Öteki" hakkında olduğu kadar modern benliğin inşasına da dairdir. Avrupa'nın Şark'a karşı kendisini teşekkül ettirmesinin usûlleriyle çok ilgilenmesem de, -kaynakları Şark'ı kesinlikle aşan- modern benliğin inşası, ana meşguliyetimi oluşturur. Katkıda bulunduğu bütün sömürgeciliklerle ve soykırımlarla Şarkiyatçılık, modern bilgi formlarını köklerine kadar saran psiko-epistemik bir düzensizliğin sebebi ya

da baş sanığı değil, bir semptomu olarak ortaya çıkar. Kanaatim şudur: bu disiplini analitik bir kategori olarak inşa edersek, Şarkiyatçılık, kendisini, hem hatırı sayılır bir tenakusa hem de genleşmeye uğratar.

Şarkiyatçılığın göreceli bir tenzil-i rütbeye uğramış olması, analitik vazifemizi basitleştirmekten çok karmaşıklaştırır. Bu söylem sahası nüfuz edici bir psiko-epistemik düzensizliğin semptomatiği olmasına ve bu haliyle herhangi başka bir bilgi sahası gibi telakki edilebilmesine rağmen, Öteki hakkındaki bilginin iletildiği en bariz koridor olmayı sürdürür. Bu can alıcı olgu, bize şu vaziyeti dayatır: Şarkiyatçılık, hem zulüm ve şiddetin bir suç ortağı olarak hem de halihazırdaki mevkiinden özgürleştirildiğinde, Öteki'ne dair bir kavrayış için zorunlu bir köprü olarak tebarüz edilmelidir. Modern kapitalizm, sömürgecilik ve hegemonik güç biçimlerinin hizmetinde bulunan akademik bölümlerin nihayette ortadan kaldırılmak zorunda olduğuna dair tez, hiçbir sınırlandırma getirilmeden Şarkiyatçılığı içeremez ve içermemelidir.

Şarkiyatçılığı reddetme ile muhafaza etme arasındaki gerilim, belirli verileri hesaba katmayı gerektiren bir dizi analitik kaideler ve kaynak gerektirir. Bu verilerin en temeli, Edward Said'in külliyatı, bilhassa da *Şarkiyatçılık*'ıdır. Benim kitap, netice itibarıyla, *terminus ad quem** olarak Said'in külliyatı hakkında olmadığı halde ve ona yönelttiğim destekli ve sağlam -umut edilir ki insaflı- eleştiriye rağmen, kendisine ve ebedi hatırasına şükranlarımı kayda geçirmek; bunu da, ilk teşekkül dönemim üzerindeki tesirini tamamıyla kabullenerek yapmak isterim. Said'in katkıları olmadan, bu kitabın mümkün olabileceğinden kuşkuluyum; meşhur kitabı, bütün bir söylem sahası tasarlamış, böylece mümkün kılmıştır. Psikolojik bir düzeyde Said, külliyatına ilk kez maruz kaldığım 1979'dan beri bana neredeyse emsalsiz bir entelektüel cesaret modeli sağladı.

---

* *Terminus ad quem*: Bitiş noktası ya da amaç. (ç.n.)

Kitaptaki tezlerin biçimlenmesine yardım eden önerileri sebebiyle çeşitli şahıslara çok şey borçluyum. Her ikisi de Columbia'dan olan Gil Anidjar ile Sudipta Kaviraj, kitabı büyük bir özenle okudu ve ayrıntılı eleştiriler sundu. Onların entelektüel dostluğu benim için hayli besleyici olmuştur ve halihazırdaki projenin sınırlarını aşar. Londra'daki King College'den Humeira Iqtidar, kitabı, benim için hayli yararlı olan tamamıyla yapıcı bir eleştiriye tabi tuttu. McGill Üniversitesi Hukuk Okulu'ndan Omar Farahat da, önceki bir taslakla cömertçe ilgilendi. Başka uyarılarının yanında, kitabın bazı tezlerinin yanlış yorumlanabileceğine dair uyarıları paha biçilmezdi ve umarım bu uyarılar, *İmkânsız Devlet*'in başına gelen türden yanlış anlamalardan kaynaklı tepkileri azaltacaktır. Columbia'nın en parlak öğrencilerinden birisi olan Dariouche Kechavarzi-Tehrani, iki farklı taslağı da okudu; bu okumaların her birisinde de çeşitli görüşlerini sundu; ayrıca beni Latin Amerika postkolonyal literatüründe ortaya çıkan benzer sorunlara yönlendirdi. Abed Awad taslağı bir hukukçu perspektifiyle okudu ve bir dizi faydalı yorumda bulundu. Onun cömert yardımı ve yıllar boyunca süren desteğı paha biçilmezdi. Bu kitabı yazmadan önceki bir ya da iki yıl boyunca örnek ve meydan okuyucu bir muhatap olan Sohaib Khan'la yapılan tartışmalardan da istifade ettim. Son olarak, son bölümün bazı kısımları Kasım 2015'te Yale Hukuk Okulu'nda bir ders olarak sunulmuştur. Gerhard Böwering, Owen Fiss, Frank Griffel, Paul Kahn, Anthony Kronman ile Daniel Markovits, ders sırasında ve sonrasında benimle yoğun, faydalı tartışmalara girdiler. Bütün meslektaşlarıma, yetkin editörlüğü için Robert Demke'ye, ayrıca yayınevinin anonim ancak ferasetli okuyucularına samimi şükranlarımı sunarım. Söylemek bile gereksiz ki bu kitabın barındırabileceğı herhangi bir hata ya da zayıflık yalnızca bana aittir.

Bu kitabın entelektüel soykütüğüne dair de birkaç söz: Şarhiyatçılık ve diğeri bilgi biçimleri sorununa hitap eden çoğu